

Results. *Because of the unstable social and political situation in the country, in the language of the mass media the using of words with figurative negative sense for indicating social processes was actualized.*

The lexeme with figurative sense negatively characterize the behavior of those in power, the oligarchs and political processes taking place in the country.

Since the newspaper texts are intended not just to convey the information to the reader, but also to cause a reaction, the using of words with figurative negative sense is an important stylistic device.

The using of lexeme with figurative sense provides texts of periodicals emotional coloration, making those that attract the reader's attention, and form a negative attitude to certain Ukrainian realities.

Originality. *Except the negative processes in the country, in newspapers actively develop the theme of Ukraine's relationship with Russia. Since our country is at war with a neighboring country, so the articles mainly have negative connotations, and therefore the words used in a figurative sense have clearly negative marking.*

Without journalists' attention remains as well Ukrainian economic sphere. The processes associated with money and rising of prices are criticized the most. These processes also convey through words with figurative sense.

Conclusion. *Thus, in the language of modern print mass media the words with figurative sense, that have a negative connotations are widely used. Such lexical units provide the language of modern Ukrainian periodicals emotional coloring. They are used with both well-known figurative sense and new one, uncommitted in dictionaries. The words with figurative sense dominate in the texts of socio-political, economic and military subjects.*

Надійшла до редакції 15.02.2016

Прийнято до друку 26.02.2016

УДК 811.161.2'373

ТАРАН Алла Анатоліївна,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українського мовознавства і
прикладної лінгвістики Черкаського
національного університету імені Богдана
Хмельницького

e-mail: alla_taran@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ УСТАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Обґрунтовано тенденції стабілізації нової лексики, окреслено чинники, що зумовлюють оновлення мови, поповнення її ресурсів, зміни в мовній нормі. Для з'ясування статусу в системі мови та в мовній практиці, прогнозування їхньої стійкості запропоновано поняття «функціональний потенціал інновації» – сумарний показник парадигматичних (ієрархічних, гіперо-гіпонімічних), епідигматичних (дериваційних та асоціативних) і синтагматичних (комбінаторних) відношень інновації в системі мови й у тексті, її номінаційної та комунікативної активності.

Ключові слова: *мовна динаміка, інновація, функціональний потенціал інновації, неосемантизм.*

Постановка проблеми. Активна соціодинаміка сьогодення зумовлює лінгводинаміку. Доказом цього є значна кількість уживаних у суспільній мовній практиці слів, ще не засвідчених нормативними загальномовними словниками. Інновації репрезентують прагматичні й стилістичні зміни в нормах усної та писемної комунікації, вплив на них контактів з іншими мовами. Саме сучасна мовна практика уявляє важливий матеріал для роздумів про тенденції розвитку українського лексикону, про взаємодію різних джерел, способів і засобів його оновлення та поповнення.

Лексичні інновації різних типів (новотвори, неозапозичення, неосемантизми, неографізми), з одного боку, виявляють різні джерела й способи оновлення української

мови, тенденції розвитку словникового складу, а з іншого – засвідчують мобільні, неусталені ділянки лексики, що потребують пильної уваги мовознавців щодо унормування та кодифікації з урахуванням нових потреб українського суспільства, його лінгвальних смаків і вимог до мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова і час – одвічна проблема дослідників. Ф. де Соссюр, досліджуючи розвиток мови в діячності та синхронії, зазначав: «Абсолютної нерухомості не буває; всі сторони мови зазнають змін; кожному періоду відповідає більш або менш помітна еволюція. Вона може бути різною щодо темпу та інтенсивності, але самому принципу це не шкодить, потік мови тече в часі безупинно, а як він тече – спокійно чи бурхливо – це питання другорядне» [1, с. 177]. Еволюція мови – закономірний процес історичних змін у сфері мовної діяльності. О. С. Мельничук зауважував: «Усі конкретні зміни мовної структури, які відбуваються в процесі еволюції мови, можуть бути зведені до трьох основних типів: становлення й розвиток нових компонентів структури, заміна одних компонентів у відповідних функціях на інші й некомпенсована втрата компонентів структури» [2, с. 172]. Саме зміни мовної структури спонукають до вивчення динамічних процесів у сучасній українській літературній мові. Проблеми динаміки мови ґрунтовно репрезентовано в студіях словацького дослідника Я. Горецького, який динаміку мови розумів як сукупність процесів, спрямованих на кількісні та якісні зміни в лексиці, а її виявами вважав існування варіантних форм мовних одиниць та опозицію «центр – периферія» у системі мови. На думку мовознавця, спільним для обох напрямів є те, що відношення «центр – периферія» і варіантність становлять основні ознаки вираження динаміки мови. Відмінність між ними полягає в тому, що варіантність досліджено здебільшого на сучасному синхронному зрізі, а відношення центру й периферії – в основному в мовній діячності [3, с. 8]. І як наслідки динаміки мови Я. Горецький диференціював: 1) зміни в лексиці, зокрема, неологізацію / архаїзацію, вторинну номінацію, перерозподіл верхньої і нижньої сфер мовної системи (сленг, обмеження у вжитку книжних слів тощо), інтелектуалізацію / демократизацію мови, інтернаціоналізацію та термінологізацію / детермінологізацію; 2) динаміку словотворення, а саме: зміни в наявних словотвірних типах, співвідношення між окремими способами словотворення, існування варіантних номінацій, появу нових і «відмирання» старих типів номінації; 3) формування нових літературних варіантів народної мови, її стильову диференціацію [3, с. 7–10]. Автори монографії «Динаміка словникового складу сучасної словацької мови» Я. Горецький, К. Бузашшова, Я. Босак та ін., які першими в сучасній славистиці ґрунтовно описали зміни в лексиці наприкінці ХХ ст., розрізняли діячну і синхронну динаміку. Мета діячної динаміки, на їхню думку, полягає в дослідженні зсувів та змін у значеннях лексичних одиниць протягом тривалого періоду часу. Натомість синхронна динаміка фіксує результати історичного розвитку мови як напруження внаслідок співіснування одиниць, що зникають, й одиниць, що виникають. Це напруження, на думку словацьких учених, виявлено в конкуруванні, варіантності, синонімії, семантичній і стилістичній диференціації лексики [4, с. 369].

Суспільство створює всі умови для певних мовних змін і стимулює лінгвальні процеси, що призводять до задоволення його нових потреб як у номінації, так і в комунікації. Лексичний склад мови дуже чутливий до тих змін, що відбуваються в житті творця й носія мови – народу. Саме тому всі зміни, які мають місце в житті суспільства, найбільш виразно віддзеркалені в лексичній системі мови. Кожне нове суспільне явище, процес, дія, кожне нове поняття потребує свого найменування, тобто означення конкретним словом [5, с. 262].

Однак мові властиві процеси саморозвитку: мовні знаки системно пов'язані й реагують на зміни у власному «організмі», у системі властивих їм відношень з іншими мовними одиницями. Основною рушійною силою розвитку мови є суперечність між наявними мовними засобами й постійним зростанням номінативних і комунікативних потреб суспільства. Заслужують на увагу роздуми Е. Косеріу, висловлені у відомій праці «Синхронія, діячність та історія (Проблема мовної зміни)»: «Мова змінюється саме тому,

що вона не є щось готове, а безперервно створюється в ході мовної діяльності. Іншими словами, мова змінюється, тому що нею спілкуються, тому що вона існує лише як техніка й сукупність закономірностей мовлення» [6, с. 184].

Досліджуючи динаміку мови, лінгвісти не повинні забувати про її стабільність, усталеність системи, а отже, про співвідношення мовної системи та мовленнєвої практики, мовної діяльності суспільства загалом. Стабільне моделюють словники, які описують систему мови та тексти, проте разом зі стабільним у мові, тим, що виражає її типологічні риси, вони засвідчують модифікації й зміни в ній, стихію мовної діяльності суспільства, функціональну диференціацію, співвідношення загальномовного й професійного лексикону. Ф. де Соссюр зауважував щодо цього: «Від часу свого формування літературна мова виявляє достатню сталість і прагне залишатися тотожною самій собі, а її залежність від письма зумовлює ще більшу стабільність» [1, с. 177].

Фахівці з лінгвостатистики вже звернули увагу на дію чинників самоорганізації та самоврегулювання мовної системи, це те, що Є. А. Карпіловська пропонує називати системною підтримкою інновації, коли нова номінація проходить фільтр системи мови, мовних норм для з'ясування її доцільності та життєстійкості [7]. Про це на прикладі естонської мови писав свого часу Ю. А. Тулдава, він дійшов висновку, що за умови відсутності в лексиконі системної організації його склад мав би подвоюватися кожні півстоліття, а самий приплив лексики набув би лавиноподібного характеру. Спостереження Ю. А. Тулдави над півторастолітньою еволюцією літературної естонської мови доводять, що про стабілізацію лексичного складу сигналізувало обов'язкове уповільнення припливу нових одиниць, зумовлене дією внутрішньомовних стримувальних механізмів, передусім необхідністю кодифікувати накопичену нову лексику згідно з чинними мовними нормами й усталеними системними відношеннями слів зі спільними формальними, змістовими чи функціональними властивостями [8, с. 152–153].

Мета статті – встановити функціональний потенціал інновацій як сукупність їхніх відношень з іншими номінаціями в системі мови та в текстах і на цій підставі виявити тенденції усталення неолексем в сучасній українській літературній мові.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування тенденцій усталення інновацій в українському лексиконі пропонуємо застосовувати поняття *функціональний потенціал інновації*, який визначаємо, слідом за Є. А. Карпіловською, як сумарний показник парадигматичних (ієрархічних, гіперо-гіпонімічних), епідигматичних (дериваційних та асоціативних) і синтагматичних (комбінаторних) відношень інновації в системі мови й у тексті, її номінаційної та комунікативної активності. Перевагу тієї чи тієї інновації засвідчить зростання її функціонального потенціалу в системі мови і в тексті, а отже, передусім активність уживання в мовній діяльності суспільства. Визначення *функціонального потенціалу інновації* дає аргументи для прогнозування їхньої життєстійкості в українському лексиконі й доцільності їхнього унормування та кодифікації.

Зрушення в семантиці вже наявних у лексиконі одиниць сприяє розширенню їхнього функціонального потенціалу, зокрема їхній словотвірній активності. Проаналізуємо функціональний потенціал іменника *пакет*. Уперше лексему зафіксовано в професійному лексиконі з англійськими відповідниками *batch* (job batch – пакет завдань), *burst* (error burst – пакет помилок), *pack* (disk pack – дисковий пакет), *package* (application package – пакет прикладних програм, integrated package – інтегрований пакет, software package – пакет програм), *packet* (trace packet – трасовий пакет), *stack* [9, с. 27, 34, 164–165, 222]. У загальномовному лексиконі слово набуло нового значення «сукупність, комплекс взаємопов'язаних документів» й активно поповнює тематичну парадигму українського лексикону – сукупність найменувань об'єктів, явищ, реалій: *пакет систем безпеки* (ГПУ, 02.03.2016), *пакет жорстких санкцій* (ГПУ, 29.03.2016), *пакет документів* (ГПУ, 28.03.2016), *пакет реформ* (ГПУ, 28.03.2016), *пакет заходів* (ГПУ, 18.03.2016), *пакет законів* (ГПУ, 23.03.2016), *пакет допомоги МВФ* (ГПУ, 04.03.2016), *пакет з Туреччиною* (ГПУ, 05.03.2016), *пакет з Грузією*. Фіксуємо низку іменниково-прикметникових

словосполук на позначення різноманітних політичних процесів: *зимовий пакет* (ГПУ, 18.03.2016) – про закупівлю Україною російського природного газу, *безвізовий пакет* (ГПУ, 03.03.2016), *україно-грузинський пакет* (ГПУ, 25.02.2016). Від іменника *пакет* утворено прикметник *пакетний*, що формує два значення: спеціалізоване, яке побутує в терміносистемі інформатики та програмування в сполученні зі словами *режим, оброблення, файли, дані, доступ, вимикач*; друге – переносне, образне «який являє собою ціле, сукупність» у сполученні зі словами *голосування, розгляд, принцип* тощо, напр.: *пакетне голосування* (ГПУ, 05.03.2016), *пакетні махінації* (ГПУ, 04.12.2015), *пакетні аукціони* (ГПУ, 13.10.2015), *пакетні домовленості* (ГПУ, 04.12.2015), *пакетна угода* (ГПУ, 27.09.2015), *пакетне врегулювання* (ГПУ, 04.06.2015). У СУМі зафіксовано цей прикметник у відносному значенні, проте вже з якісним відтінком-натяком на формування такого нового значення: «**пакетний** – Прикм. до **пакет**; // Признач. для виготовлення пакетів» [СУМ, VI, с. 18]. У 2-му виданні ВТССУМ 2004 р. цю дефініцію зафіксовано без змін, проте уже в 3-му виданні 2007 р. після неї подано термінологічну словосполуку з галузі техніки *пакетний вимикач*. У її складі вже виразним стає значення «єдиний, сукупний, спільний», пор. пояснення цього терміна «пристрій для одночасного ручного перемикавання декількох електричних кіл низької напруги». Словник «Нові слова та значення» Л. В. Туровської і Л. М. Василькової не містить слів *пакет* і *пакетний*. Натомість у ССІС, крім тих значень лексеми *пакет*, які зафіксовані в СУМі, представлено 4-е, нове значення «комплект, сукупність чого-небудь» із прикладом *пакет законодавчих актів* [11, с. 510]. Нове спеціалізоване значення розширило лексичну сполучуваність слова і сприяло появі цілої низки нових номінацій із прикметниками, що виражають нові когнітивні ознаки цього поняття. У новому значенні прикметник *пакетний* формує синонімічний ряд зі словами *комплексний, цілісний, суцільний, єдиний, об'єднаний* та успішно конкурує з ними, свідченням чого є зростання його словотворчого потенціалу, поява таких похідних, як *блочно-пакетний, понадпакетний*, напр.: *Яценюк пропонує ухвалювати антикризові закони у блочно-пакетний спосіб* (УМ, 13.05.2008); *Понадпакетні хвилини за неймовірно низькою ціною: в мережі УМС – 1 грн. за хвилину; на мережі інших операторів 5 грн. за хвилину* (реклама). На прикладі лексеми *блочно-пакетний* спостерігаємо мовну гру, формування іронічного підтексту, пор. *блочний метод будівництва*, під впливом прикметника *блочний* і прикметник *пакетний* може набувати цього значення. До речі, спостерігаємо взаємовплив, і в *блочний* наявне нове якісно-оцінне значення, стосовне вже не будівництва, а законодавчої діяльності, суспільно-політичної сфери, оскільки дедалі актуальнішим для української мовної свідомості стає термін політики *блок* в його сучасних строкатих виявах.

Іменник *формат* у СУМі репрезентовано зі значенням «1. Розмір книги, газети, аркуша, ілюстрації і т.ін.; 2. друк. Довжина і висота полоси набору, довжина рядка» [СУМ, X, с. 622]. Натомість сьогодні іменник *формат* уживається зі значенням «загальний стиль, спосіб, характер організації, здійснення, подання когось або чогось», напр.: *... ми не зможемо брати участі в музичних турах та концертах. Залишиться тільки клубний формат* (УС, 01.02.2008). У словнику Е. М. Проїдакова та Л. А. Теплицького слово *формат* уміщено як термін інформатики в таких його спеціальних значеннях: «1. Схема розміщення й подання даних під час зберігання, вводу / виводу з / на зовнішні пристрої або пересилання в комп'ютерних мережах; 2. Для документа, який зберігається в комп'ютері, – сукупність усіх типів застосовуваних шрифтів, стилів, розмірів полів, абзацних відступів тощо, ... усіх косметичних атрибутів, на відміну від текстового вмісту (контенту)» [12, с. 222], пор. такі терміносполуки, як *формат документа, формат команди, формат записування, формат даних, текстовий формат, безадресний формат* тощо.

Неосемантизм *формат* виявляє активний словотворчий потенціал, функціонують такі похідні від нього: *форматність, переформатований, переформатування, переформат, повноформатний, неформат, неформатність*, а також адвербіалізована форма місцевого відмінка у *форматі* (*у форматі вечорниць, у форматі жартів, у форматі «НУ» і «НС», у*

форматі об'єднання, у форматі повноцінного матеріалу, у форматі «помаранчевої» трійки, у форматі пропозиції, у форматі сучасного мистецтва, у форматі «трійки»), напр.: Коаліція буде **переформатована** (УП, 15.02.2008); Вперше у кар'єрі відомих письменників українська версія **повноформатного** «фентезійного» роману виходить набагато раніше за російську (ДТ, 23.02.2008); Тан продовжує працювати над образом чуттєвої інтелектуалки – у **форматі smart-couture** (УМ, 22.03.2008); Звичайно, це пов'язано зі стилем музики, який для України – традиційно **неформат** (УМ, 22.06.2006); Колекції своєї другої лінії «Victoria Gres Denim» дизайнер Вікторія Гресь завжди прикрашає **неформатністю** (Д, 15.03.2008); Шанс на **переформатування** країни був у минулому році (Д, 8.06.2006); Це – і певний європейський карт-бланш Кабміну, і можливо – достатньо чіткий сигнал помаранчевим стосовно можливих спроб **переформату** коаліції, гри на повалення уряду... (УП, 24.10.2006); Отож не випадково веде мову про ту, здавалося б, одверто технічну, **форматність** живопису І. Гапона (ЛГ, 02.08.2007). Крім того, слова цього гнізда активні в суспільно-політичному лексиконі та у сфері мобільного зв'язку, напр.: **національний формат мобільного зв'язку** тощо.

Від іменника **формат** зі значенням «спосіб, характер організації, здійснення, подання когось або чогось» функціонує прикметник-неосемантизм **форматний** – «організований за якимось зразком», напр.: *Це тепер уже вона стає більш **форматною**, є Інтернет, де я сам рік тому скачав стільки альбомів, що, напевно, буду покараний тим же, і мій альбом будуть всі скачувати* (УМ, 24.06.2006). Найчастіше прикметник **форматний** у такому новому значенні вживається у сфері культури та мистецтва, про що свідчать його нові синтагматичні зв'язки: **форматний фестиваль, форматний продукт, форматний конкурс, форматний альбом, форматний варіант творчості, форматна музика, форматний стиль**. Крім того, у мовній практиці засвідчуємо й похідний прикметник **поп-форматний**, напр.: **Поп-форматні радіостанції не готові крутити важкі семпли** (УС, 01.02.2008).

Неосемантизм-прикметник **форматний** утворює антонімічну пару **форматний** – **неформатний**, напр.: *...справді наш реп **неформатний** чи просто поки що неякісний?* (УМ, 24.06.2006). З огляду на появу заперечного іменника **неформат**, прикметник **неформатний** можна кваліфікувати як полімотивований. Прикметник **форматний** конкурує з уже наявними в українському лексиконі синонімічними лексемами **популярний, модний, уживаний, призначений** (для певної сфери життя), **прийнятий** (у ній як основа, зразок). У словниках радянської доби (СУМі, словнику-довіднику І. Т. Яценка «Морфемний аналіз», «Словнику-довіднику з правопису та слововживання» С. І. Головащука) наявні такі композитні прикметники, пов'язані з кінематографією, як **великоформатний, малоформатний і широкоформатний**, наприклад **фільм, книга, видання, плакат**.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, для з'ясування тенденцій усталення інновацій їх доцільно аналізувати в межах тих формально-структурних та функціонально-стилістичних комплексів, у яких вони побутують. Саме такий підхід забезпечує можливість виявити їх системну та комунікативну підтримку, установити в якомога повнішому обсязі властивий їм функціональний потенціал і на цій основі визначити їхні можливості для виконання певних номінативних і комунікативних завдань.

Список використаної літератури

1. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К.: Основи, 1998. – 324 с.
2. Мельничук О. С. Еволюція мови // О. С. Мельничук // Українська мова. Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – [3-є вид., випр. і доп.]. – К.: Укр. енцикл., 2007. – С. 172–173.
3. Горецький Я. Динамічність і динаміка в мові / Я. Горецький // Мовознавство. – 1988. – № 6. – С. 7–10.
4. Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny – Bratislava: Veda, 1989. – 430 s.

5. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – 439 с.
6. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история (Проблема языкового изменения) / Э. Косериу; [пер. с исп. И. А. Мельчука]. – М. : УРСС, 2001. – 206 с.
7. Карпіловська Є. А. Конкурування варіантних номінацій як вияв тенденцій розвитку лексику: регулятори рівноваги / Є. А. Карпіловська // Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – С. 122–132.
8. Тулдава Ю. А. Проблемы и методы квантитативно-системного исследования лексики / Ю. А. Тулдава. – Тарту : ТГУ, 1987. – 203 с.
9. Коссак О. М. Англо-українсько-російський словник з інформатики та обчислювальної техніки / О. М. Коссак, С. Л. Маньковський. – Львів : Світ, 1991. – 487 с.
10. Словник української мови : В 11-и тт. / [ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
11. Сучасний словник іншомовних слів / [укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 790 с.
12. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / [авт.-уклад. Е. М. Проїдаков, Л. А. Теплицький]. – [2-е вид.]. – К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2006. – 824 с.

References

1. Sossiur, F. De. (1998). *Course of the general linguistic*. Kyiv : Foundation (in Ukr)
2. Melnychuk, O. S. (2007). *Evolution of the language. Ukrainian language. Encyclopedia*. Kyiv : Ukrainian enciklopedia (in Ukr)
3. Goretiskij, J. (1988). Agility and dynamic in the language. *Movoznavstvo (Linguistic)*, 6, 7–10 (in Ukr)
4. *Dynamika slovej zasoby súčasnej slovenčiny*. (1989). Bratislava : Veda (in Polish)
5. *Modern Ukrainian literary language. Vocabulary and frazeology* (1973). Kiev : Scientific thought (in Ukr)
6. Koseriu, J. (2001). *Synchrony, diachrony and history* (Problem of language changing). Moscow : URSS (in Rus)
7. Karpilowska, J. A. (2004). *The competition variant of nominations as a manifestation of trends in the lexicon: regulators of balance*. Donetsk : DonNU (in Ukr)
8. Tuldava, J. A. (1987). *Problems and methods of quantitative-systematic study of vocabulary*. Tartu : TGU (in Rus)
9. Kossak, O. M., Mankovski, S. L. (1991). *English-Ukrainian-Russian dictionary in Informatics and computer engineering*. Lviv : The word (in Ukr)
10. *Dictionary of the Ukrainian language* (in 11 volumes) (1970–1980). [Bilodid I. K.]. Kiev : Scientific thought (in Ukr)
11. *Modern language of the foreign-language words*. (2006). [Skopnenko O. I, Cimbaliuk T. V.]. Kiev : Trust (in Ukr)
12. *English-ukrainian explanatory dictionary from computer technology, programming and Internet*. (2006). [Projdakov E. M, Teplickij L. A.]. Kiev : Publishing house SoftPress (in Ukr)

TARAN Alla Anatoliyivna,

Candidate of Philology, Associate Professor of the Department Ukrainian linguistics and applied linguistics, Cherkasy National University of Bohdan Khmelnytskyi
e-mail: alla__taran@ukr.net

TRENDS INSTITUTING INNOVATIONS IN MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE

Abstract. Introduction. *In times of active Sociodynamics most rapidly changing vocabulary of a language is in response to the emergence of new concepts and phenomena in the material and spiritual life of society. Modern linguistic practices are rich and important materials for reflection on the development of Ukrainian vocabulary, the interaction of different sources, ways and means of its renewal and replenishment.*

Purpose. *The purpose of the article is to establish the functional capacity of innovation as a combination of their relations with the other nominations in the language and in texts and on this basis to identify trends instituting innovations in modern Ukrainian literary language.*

Results. This problem stabilizes new vocabulary found factors that contribute to updating the language, replenishes its resources, both nomination and communication, and changes in the linguistic norm. To clarify the status in the language and in the language practice, predicting their sustainability concept proposes functionally potential innovation that is defined as the total figure paradigmatic, syntagmatic relations *epidymatychnyh* and innovation in the language of the text and its Nominative and communicative activity. One of the key regulators of the process of stabilization innovation is its support system - relation with other tokens within the system of language, communicative support for innovation is in relation to other units of text. The advantage of an innovation that demonstrates the growth of its functional capacity in the language is the text, and thus primarily active in the language use of society. Defining the functional capacity of innovation gives arguments for predicting their viability in Ukrainian vocabulary and feasibility of normalization and codification.

Originality. The originality of scientific inquiry is to establish the functional capacity of innovation as a combination of their relations with the other nominations in the language and in texts; justification stabilizing factors of innovations in the modern Ukrainian language.

Conclusion. It is concluded that to determine trends instituting innovations, it is advisable to consider them in the framework of the formal structural and functional and stylistic complexes in which they are portrayed. This approach provides the opportunity to identify their system and communicative support, set as much as possible, the volume of their inherent functional capacity and on this basis to determine their ability to perform certain nominative and communicative tasks.

Надійшла до редакції 29.01.2016

Прийнято до друку 14.03.2016

УДК 811.161.1+81-25+81'282.8+81'322

ШВЕДОВА Мария Алексеевна,

кандидат филологических наук, доцент
кафедры русского языка и литературы
Киевского национального лингвистического университета
e-mail: misologus@ukr.net

ИНОЯЗЫЧНЫЕ ВЛИЯНИЯ В РУССКОЙ РЕЧИ УКРАИНЫ (ЛЕКСИКА)

В статье описывается ряд региональных лексических особенностей русской речи в Украине, проводится сравнение Корпуса русскоязычных украинских текстов (КРУТ) с Национальным корпусом русского языка (НКРЯ). В КРУТ по сравнению с НКРЯ отмечается более высокая частотность литературных и просторечных слов, основы которых совпадают с украинскими. А также, по данным КРУТ и НКРЯ, в русскоязычных текстах Украины выше частотность лексических заимствований из европейских языков.

Ключевые слова: корпус; частотный словарь; синонимы; региональная лексика.

Постановка проблемы. Анализ последних исследований. Изучение региональных особенностей русского языка – задача не новая, но благодаря корпусным технологиям и Интернету она получила новые перспективы развития и очень актуальна для современной русистики. Уже более десяти лет развивается проект В. И. Беликова «Языки русских городов», в рамках которого функционирует интернет-форум «Городские диалекты», опубликован словарь [1]. Часть слов-регионализмов находится за пределами норм литературного языка, а часть отражает более привычный для того или иного региона вариант нормы. И если задача фиксации и описания первых достаточно проста, то задача поиска предпочитаемого в регионе варианта, не выходящего за рамки литературной нормы, более трудоемка и требует привлечения статистических методов исследования.

Региональные особенности русской речи в Украине исследовались широко, в основном с точки зрения интерференции и культуры речи, такими исследователями, как Г. П. Ижакевич, Т. К. Черторижская, Н. Г. Озерова, В. И. Кононенко, В. М. Брицын, Р. В. Болдырев и др. Особенности языка и стиля русской художественной и публицистической литературы Украины посвящен отдельный раздел в монографии